כפר עולמי · יחידה 2: גלובליזציה מעצימה שינויים · חוברת קטנה

נוף גלובלי ונוף אנושי

חוברת תלמיד · **מתקדם**

נחתתם בעיר רחוקה – והכול נראה מוכר. איך זה קרה?

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: נופים תאומים: הגלובליזציה כאדריכלית
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

נוף אנושי

נוף שבני האדם יצרו או שינו, כמו עיר, כביש, נמל או שדה חקלאי.

לדוגמה: שכונה עם בתים, גינה וכביש

נוף גלובלי

נוף אנושי שנראה כמעט אותו דבר בערים רבות בעולם, כי נבנה בהשפעת קשרים כלכליים ותרבותיים בין מדינות.

לדוגמה: מגדלי זכוכית ושלטים באנגלית בכל עיר גדולה

פארק מדעי

אזור שבו מרוכזות חברות טכנולוגיה, מעבדות ומשרדים, ובדרך כלל נראה דומה בערים שונות בעולם.

לדוגמה: מבני זכוכית, מעבדות וחניונים באזור תעשייה

נוף טבעי

נוף שנוצר בידי כוחות הטבע, כמעט בלי התערבות של האדם.

לדוגמה: מפל מים בתוך יער

מבנה פעמון

צורת קו הגגות בעיר גלובלית: מגדלים גבוהים במרכז, ובניינים נמוכים יותר ככל שמתרחקים ממנו.

לדוגמה: מגדלים במרכז העיר ובתים נמוכים בפרברים

חברה רב-לאומית

חברה שיש לה סניפים, מפעלים או משרדים בכמה מדינות, והיא פועלת בכל העולם.

לדוגמה: רשת מזון מהיר עם סניפים ביבשות רבות

תצפית

כלי מחקר של גאוגרף: התבוננות מתוכננת בשטח, תיעוד, ספירה ורישום, ואחריה שאלות והסברים.

לדוגמה: ספירת שלטים באנגלית ברחוב הראשי

קו רקיע

הקו שנוצר מקצוות הבניינים על רקע השמיים, כשמביטים על העיר מרחוק.

לדוגמה: מגדלי העיר נראים מהים בשקיעה

קוראים

נופים תאומים: הגלובליזציה כאדריכלית

נוסע הנוחת בשדה תעופה בינלאומי פוגש מרחב כמעט אחיד: שילוט דו-לשוני עם אנגלית, מסועים, חנויות רשת ומסדרונות זהים. האחידות הזאת אינה מקרית. היא תוצאה של גלובליזציה – תהליך שבו כלכלות, טכנולוגיות ותרבויות מתחברות, והקשרים ביניהן ״נחרטים״ בנוף.

גאוגרפים מסווגים נופים לפי מידת ההתערבות האנושית. בקצה אחד הנוף הטבעי, שנוצר בידי כוחות הטבע; בקצה השני הנוף האנושי – יישובים, חקלאות ותשתיות. בתוך הנוף האנושי ניתן להבחין בין נוף מקומי, הנושא סימנים של היסטוריה, אקלים וחומרי בנייה מקומיים, לבין נוף גלובלי, שמשכפל דפוסים קבועים כמעט בכל מקום.

פארקים מדעיים הם מקרה מבחן מובהק. בעמק הסיליקון בקליפורניה, בבנגלור שבהודו ובהר חוצבים בירושלים חוזרים אותם רכיבים: מבני זכוכית, מעבדות, חניונים, מדשאות וכבישי גישה. חברות רב-לאומיות מעדיפות מיקומים קרובים לאוניברסיטאות, לשדה תעופה ולכוח אדם מיומן, ומביאות איתן סטנדרט אחיד של בנייה, שפה עסקית ושעות עבודה המתואמות עם יבשות אחרות.

גם מבנה העיר כולה מתאחד. ברבות מהערים הגלובליות מרוכזים גורדי השחקים במרכז העסקים, שבו הקרקע יקרה ולכן בונים לגובה, וגובה הבנייה יורד לעבר הפרברים. קו הרקיע מקבל צורת ״פעמון״. מחלפים, קניונים, שלטי חוצות,

אנטנות וצלחות לוויין משלימים את התמונה. מבקרים טוענים כי כך נוצרים "מקומות ללא מקום" – מרחבים שאיבדו את זהותם.

כלי המחקר העיקרי הוא התצפית: תכנון, תיעוד, ספירה ומיפוי, ולאחר מכן ניתוח. השאלות המנחות – מה, איפה, למה כאן, מה הקשר לעולם ומה ההשלכות – הופכות פינת רחוב רגילה לעדות לתהליך עולמי, ומאפשרות להשוות בין מקומות באופן שיטתי.

חלק א' – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. נוף גלובלי	**א.** אזור שבו מרוכזות חברות טכנולוגיה, מעבדות ומשרדים, ובדרך כלל נראה דומה בערים שונות בעולם.
2. נוף אנושי	**ב.** כלי מחקר של גאוגרף: התבוננות מתוכננת בשטח, תיעוד, ספירה ורישום, ואחריה שאלות והסברים.
3. נוף טבעי	**ג.** הקו שנוצר מקצוות הבניינים על רקע השמיים, כשמביטים על העיר מרחוק.
4. פארק מדעי	**ד.** צורת קו הגגות בעיר גלובלית: מגדלים גבוהים במרכז, ובניינים נמוכים יותר ככל שמתרחקים ממנו.
5. חברה רב-לאומית	**ה.** נוף שנוצר בידי כוחות הטבע, כמעט בלי התערבות של האדם.
6. מבנה פעמון	**ו.** חברה שיש לה סניפים, מפעלים או משרדים בכמה מדינות, והיא פועלת בכל העולם.
7. קו רקיע	**ז.** נוף אנושי שנראה כמעט אותו דבר בערים רבות בעולם, כי נבנה בהשפעת קשרים כלכליים ותרבותיים בין מדינות.
8. תצפית	**ח.** נוף שבני האדם יצרו או שינו, כמו עיר, כביש, נמל או שדה חקלאי.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

1. ספירת שלטים באנגלית ברחוב הראשי – זו דוגמה ל־_____
2. מגדלי העיר נראים מהים בשקיעה – זו דוגמה ל־_____
3. מגדלים במרכז העיר ובתים נמוכים בפרברים – זו דוגמה ל־_____
4. רשת מזון מהיר עם סניפים ביבשות רבות – זו דוגמה ל־_____

חלק ב' – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 מדוע במרכז העסקים בונים לגובה?

- ○ א. כי הקרקע במרכז זולה
- ○ ב. כי בפרברים אסור לבנות
- ○ ג. כי הקרקע במרכז יקרה, ומנצלים כל מטר
- ○ ד. כי במרכז יש פחות אנשים

2 מה מבטא הביטוי "מקומות ללא מקום"?

- ◯ א. אזורים שאין בהם אנשים
- ◯ ב. מרחבים אחידים שאיבדו את הזהות המקומית שלהם
- ◯ ג. מקומות שאינם מופיעים במפה
- ◯ ד. שטחים פתוחים

3 איזה גורם מיקום חשוב לחברות בפארק מדעי?

- ◯ א. קרבה לאוניברסיטאות ולכוח אדם מיומן
- ◯ ב. קרבה לשדות חיטה
- ◯ ג. מרחק מכל כביש
- ◯ ד. אקלים קר מאוד

4 מה מבדיל נוף אנושי מקומי מנוף גלובלי?

- ◯ א. נוף מקומי נבנה בלי בני אדם
- ◯ ב. נוף גלובלי נמצא רק בכפרים
- ◯ ג. אין שום הבדל
- ◯ ד. נוף מקומי נושא סימנים של היסטוריה, אקלים וחומרים מקומיים

5 מה מהבאים הוא ניתוח ולא רק תיעוד בתצפית?

- ◯ א. צילום חזית בניין
- ◯ ב. ספירת חנויות רשת
- ◯ ג. הסבר מדוע החנויות מרוכזות ליד צומת מרכזי
- ◯ ד. רישום שמות הרחובות

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

		נכון	לא נכון
1	האחידות בשדות תעופה בעולם היא מקרית לגמרי.		
2	בערים גלובליות רבות גובה הבנייה יורד לכיוון הפרברים.		
3	חברות רב-לאומיות משפיעות רק על הכלכלה ולא על הנוף.		
4	תצפית שיטתית מאפשרת להשוות בין מקומות.		

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 הסבירו בשרשרת סיבה ותוצאה כיצד הקמת סניף של חברה רב-לאומית משנה נוף של שכונה.

2 ״הנוף הגלובלי מוחק את זהות המקום.״ התייחסו לטענה מנקודת מבט של תושב ותיק ושל עובד צעיר בפארק המדעי.

3 השוו בין שני פארקים מדעיים (בארץ ובעולם): מה דומה בנוף ומה עשוי להיות שונה ולמה?

אתגר חוקרים

ערכו ״מדד גלובליות״ לרחוב ביישובכם: בחרו חמישה מאפיינים (למשל שלטים באנגלית, חנויות רשת, גובה בניינים), ספרו בשני רחובות שונים, השוו בגרף עמודות וכתבו מסקנה מנומקת.

כרטיס יציאה – נוף גלובלי ונוף אנושי

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1. סיבה אחת לבנייה לגובה במרכז העיר: ...

2. דוגמה ל"מקום ללא מקום" שאני מכיר: ...

3. עמדתי על הנוף הגלובלי במשפט אחד: ...

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה